

100 jaar

Minnertsgaaster
ZUIDERMIEDPOLDER

1837 - 1937

Inleiding

In mijn archief kwam ik geregeld het relaas tegen over het 100-jarig bestaan van de Minnertsgaaster Zuidermiedpolder. Ik heb het midden jaren negentig gekregen van Gosse Vogel uit Harlingen. Het was zijn bedoeling om het artikel te plaatsen in de dorpskrant van Minnertsga maar dit kon de goedkeuring van de redactie niet krijgen. Waarschijnlijk was het te uitgebreid. Ik vond het te interessant om het in een kast te laten zodat ik het op deze manier het daglicht laat zien.

De rede van Klaas van der Weide uit 1937 en het reglement uit 1837 zijn in te zien in het Doarpsargyf Minnertsga Vroeger, evenals een kaart van dit waterschap uit 1915.

Het waterschap betrof de landerijen gelegen tussen: de Minnertsgaaster vaart, het Berlikumer Wijd, de Firdgumer Oude Meer en de vaart van Minnertsga naar Tzummarum. Het andere waterschap betrof De Twee Wegen aan de zuidoostkant van Minnertsga.

Dooitze Zwart, 27 maart 2023, Lwd.

Uit de geschiedenis van het Waterschap de “Minnertsga’ster Miedpolder” te Minnertsga.

Dit voorjaar heeft de “Minnertsga’ster Zuidermiedpolder” te Minnertsga haar 100-jarig bestaan kunnen vieren. Bij deze gelegenheid heeft de heer K. v.d. Weide, secretaris-ontvanger van het waterschap, een en ander uit de geschiedenis van dezen polder nagevorscht en het resultaat verwerkt in een rede, welke hij op de algemeene vergadering van dit voorjaar heeft gehouden en waaruit wij het volgende meedeelen.

Het tegenwoordige waterschap dateert pas van 1916, doch was de voortzetting, zij het dan onder den naam “waterschap”, van den toen reeds lang bestaanden polder van denzelfden naam. Het was als ’t ware een verjonging. In het archief was weinig over de eerste jaren van de oprichting van den polder te vinden. De heer Okkinga, voorzitter van dit waterschap en wiens familie reeds van 1852 af op een en dezelfde boerderij in de polder heeft geboerd, vond in zijn familiepapieren een reglement van 1837, het jaar der oprichting en zoo was er een begin.

Tot goed begrip van hetgeen nu volgen gaat, is het echter noodig enkele bijzonderheden uit dien tijd te kennen. Zoo gingen in dien tijd de boeren gekleed in een korte of kuitbroek met zilveren gespen, een kort jasje met bij den hals een paar gouden knopen en op het hoofd den cylinder- of hoogen hoed. Zij kenden geen spoorwegen, geen fietsen, geen auto’s, geen vliegmachines, geen radio enz., maar ook geen maai-, zicht-, dorsch-, zaai-, wied-, melk-, en aardappelpootmachines, geen zuivelfabrieken, geen stoom- en electrische gemalen, geen kunstmest en dergelijke dingen. Ook was de weg van Mooie Paal naar Tzummarum nog een onverharde weg. Deze werd pas in 1861 verhard en in 1936 verbeterd. Alle wegen waren nog land- en modderwegen, ook de weg van Hichtum naar de boerderij van den heer W. Wassenaar en wat dit in het natte jaargetijde wil zeggen heeft men den vorigen winter weer bij de Miedlaan kunnen constateeren. Voor een eeuw werden dan ook de landbouwproducten, de mest, de turf en andere materialen alle langs de waterwegen vervoerd, die talrijk waren. Naar elke boerderij van eenige beteekenis liep vanaf het Berlikumerwijd, de Minnertsga’ster en Tzummarumervaart en de Oude Meer een opvaart, om dit vervoer mogelijk te maken. De meeste van deze opvaarten zijn nog aanwezig en zijn in onderhoud bij het waterschap, maar enkele van deze vaarten worden thans gebruikt om allerhande afgedankte oude rommel en vuil te bergen.

Het water was dus de vriend van de bewoners van dezen polder, die hun veel goede diensten bewees. Het bleek echter ook vaak hun vijand te zijn, waartegen zij den strijd moesten aanbinden. Voor 1837 ging dit meer individueel en misschien wat gebrekkig, doch daarna zou het offensief

tegen het te veel aan water in de slooten langs de bouw- en weilanden op groter plan worden gebracht. Wijlen de heer Isaac Telting, die in 1776 te Steenwijk werd geboren, en zich later als notaris te Franekervestigde en land in dezen polder had liggen, nam daartoe het initiatief en zond in den nazomer van 1836 een verzoekschrift aan den Grietman van Bardeel, waarin de bepoldering van landen gelegen "onder den Dorpe Minnertsgr" werd bepleit.

Op 22 Nov. 1836 had dan in de herberg het "Wapen van Friesland" te Minnertsgr, die men thans in dit dorp tevergeefs zou zoeken, maar die heeft gestaan, waar nu de zaak van den heer D. Schotanus is gevestigd, de vergadering van belanghebbenden van dezen polder plaats. (Aanwezig waren de Heeren Isaac en Albartus Telting, C.J. Tjessing, C.K. Wetterauw, Mevrouwen Douariere Collot d'Escury en F. Pieters, Wed. Cats, allen eigenaren voor zich of in kwaliteit van deze landerijen.)

In artikel 1 wordt de omtrek van de bepoldering beschreven en in artikel 3 werd o.a. gesteld: het stichten eener de vereischte capaciteit hebbende Molen.

Den eersten December 1836 werden de stukken te Franeker geregistreerd en was dus de oprichting een feit geworden en kon met de nodige werkzaamheden, zooals het maken van een molen, het graven van tochtslooten en het maken van molendijken, een aanvang worden gemaakt.

Met deze bepoldering kwam te vervallen de opvaart, die liep uit de Oude Meer (Firdgumer) naar de boerderij in huur bij Tiete Bonnema (later De Roos), welke plaats destijds stond tusschen de boerderijen van W. Wassenaar en R. Okkinga. Door gemis kreeg boer Bonnema het bij contract vastgelegd recht van opslag naar en bij de "Oude Meer". Van de 36 ingelanden, aan wie de gronden, gelegen in dezen polder, behoorden, hadden de landeigenaren Goethart met 131 en D'Escury met 69 percelen het leeuwenandeel.

Zoo reilde en zeilde de polder een reeks van jaren en bepaalde het werk zich alleen tot de bemaling, maar in het jaar 1895 kwam daarin verandering, doordat de weg van de boerderij, thans bewoond door den heer W. Wassenaar, naar Hichtum tot stand kwam. Onder leiding van den opzichter Berend Visser werd deze weg gemaakt.

Met het onderhoud der werken van dezen polder stuitte men telkens op moeilijkheden, waardoor een minder gunstige toestand intrad. Deze toestand had tot gevolg, dat 30 Dec. 1913 de heeren R.D. Jensma, T. Schat, G. Wassenaar, S. K. Dijkstra en K. Anema (deze laatste werd later vervangen door H. Visser) een verzoekschrift tot de Staten van Friesland richtten, waarin werd verzocht van deze polder een waterschap te reglementeeren, waarbij dan ook verschillende opvaarten en enkele wegen zouden worden betrokken. Door het uitbreken van den grooten wereldoorlog en andere oorzaken, kwam pas in Jan. 1916 het waterschap tot stand en kreeg zeven liggers. Het voorloopig bestuur had toen zijn werk gedaan en tot definitief bestuur werden toen gekozen de heeren K. Tilstra, K.v.d. Weg, Joh. Wijngaarden, H. Visser en G. Wassenaar. De heer R.D. Jensma, die een zeer werkzaam aandeel in de oprichting van het waterschap "De Minnertsgr'ster Zuidermiedpolder" heeft gehad, stelde zich in verband met een bepaling van het reglement betreffende te nauwe familiebetrekking met het benoemen van zijn zwager G. Wassenaar, niet voor een bestuursfunctie beschikbaar.

Verschiedende werken werden onder voorzitterschap van G. Wassenaar uitgevoerd. Het waterschap had toen ter tijd een crediet bij de Coöperatieve Boerenleenbank te Minnertsgr tot een bedrag van f 8500,-. Voor het financieren van al deze werken en voor het betalen van de aankoopsom van de molenaarswoning te Ried, groot f 1000,-, moest in die jaren bijna van het geheele crediet worden gebruik gemaakt. Deze schuld is in den loop van de jaren 1920, '21 en '22 weer geheel afgelost.

In de ingelandenvergadering van Mei 1919 maakte K.B. v.d. Weg als bestuurslid plaats voor O.J. de Roos. De Roos werd in 1924 vervangen door R. Okkinga, die in 1929 door Joh. De With werd

opgevolgd. In 1927, toen Joh. Wijngaarden naar Sexbierum vertrok, werd I. Westra in zijn plaats als bestuurslid gekozen.

Nadat intusschen de Miedlaan ook onder de werken van het waterschap was opgenomen, kwam in 1930 de verharding van de Firdgumer Miedweg tot stand. In 1932 ging onze voorzitter in Leeuwarden wonen en werd deze vacature aangevuld door de keuze van S. Miedema. In 1936 vertrokken I. Westra en Visser, voor wie in de plaats kwamen Jarig Westra en W. Wassenaar. De heer K. Tilstra, die van 1916, dus 20 jaren, bestuurslid van het waterschap was geweest, werd bij het vertrek van den heer Wassenaar met het voorzitterschap belast.

Het spreekt van zelf, dat gedurende dit lange tijdperk van 100 jaar veel veranderingen met de eigendommen en bewoners van dezen polder plaats grepen. De boerderij, waar eerst Tiete Bonnema heeft gewoond en later in huur was bij een zekeren De Roos, iemand, die gaarne ruzie maakte, werd omstreeks 1896 verkocht en de huizinge afgebroken. Dit zelfde lot onderging ook de boerderij, die Jelle Hannema in 1900 verliet. Voor deze hebben daar gewoond D.H. Rinzema en Kl. J. Sipma. Alle drie zijn gecommiteerden geweest.

Ook op de zoogenaamde "Liempolle", waar thans arbeiders van W. Wassenaar wonen, stond in 1837 een boerenhuizinge, die behoorde aan Willem Swart te Tzummarum. Op Hichtum was in 1837 W. v.d. Ploeg, de vader van de thans 87 jaar oud zijnde Wed. Dikkema, boer. In 1872 ging deze plaats in andere handen over. Waar Joh. Kramer thans gehuisvest is, woonde in 1837 Paulus Anema, een der eerste gecommiteerden. Deze Anema werd later opgevolgd door Jacob Haima, die daar tot 1902, toen hij is overleden, boer is geweest en al dien tijd deel heeft uitgemaakt van het polderbestuur. Na den dood van Haima kwam Kl. Dijkstra op deze boerderij, later nog zijn zoon Simon, totdat deze plaats in 1917 werd verkocht. Deze boerderij was langen tijd het bezit geweest van de familie Collot d'Escury.

De plaats van Wassenaar, die in 1837 behoorde aan Goedhart, werd spoedig daarna verkocht en kwam in eigendom aan C. Harmens, die in 1846 de oude huizinge liet afbreken en een nieuwe stielp liet bouwen. Thomas de Groot, afkomstig uit de Dongeradeelen, bewoonde toen deze boerderij, deed er later ten behoeve van zijn zoon Hielke afstand van, doch vrij spoedig kwam deze Hielke de Groot te overlijden. Brems, afkomstig van Tzummarum, betrok toen de plaats en heeft er 13 jaar gewoond.

Zijn opvolger was onze oud-voorzitter G. Wassenaar, die er van 1896 tot Mei 1932 de "ups-and-downs" van het boerenleven heeft meegemaakt; zijn zoon Willem ging in dat laatste jaar trouwen en werd toen op deze plaats boer.

Op de plaats van Jukema, die destijds het eigendom was van de beide minderjarige zonen Emond Carel Emilius en Tjalling Minne Watze van den in 1828 overleden grietman van Barradeel Collot d'Escury, hebben als boer gewoond Jorrit Bierma, Gerrit de Boer, Cornelis Kuiken, Joh. Wijngaarden en J. Bruinsma. Kuiken, die in 1901 is overleden, is geruimen tijd gecommiteerde geweest en werd na zijn dood opgevolgd door Joh. Wijngaarden.

Dan staat er nog een oude boerderij aan de Miedlaan, waar verscheidene jaren de families Miedema en Westra hebben gewoond. Naar mij is medegedeeld, moet de huizinge gebouwd zijn van de afbraak van de plaats, die eens op Eksterlust stond. Ook een zekere Maije Terpstra moet hier hebben geboerd.

Eindelijk krijgen we nog een groot complex land gelegen aan de Firdgummer Miedweg, dat al sedert de oprichting van den polder in gebruik is geweest bij de Firdgummer boeren en dan denk ik daarbij aan Sybesma, Van der Staag (29 jaar) en aan ons besuurslid Miedema, die vanaf 1915 daar woont.

Verder niet te vergeten het bezit van de familie Telting, waar vanaf 1867 tot 1913 B.K. v.d. Weg het landbouwbedrijf heeft uitgeoefend en die toen door zijn zoon Klaas is opgevolgd, die er nu al een kwart eeuw boer is.

Zijn er oude gebouwen inden polder opgeruimd, enkele nieuwe gardeniersbedrijven zijn weer gesticht en wel dat van Joh. De With, uit wiens woning men den geheelen polder overziet, en verder meer naar Minnertsga de bedrijfjes van Hofstra en "Home sweet Home." Dan is er nog een plaats waar voorheen ons oud-bestuurslid Visser veehouder was, maar verder is daarvan niet veel bekend.

Thans nog iets over de administratie: De administratie van den polder werd eerst verzorgd door C.K. Wetterauw, sedert 1807 hoofd der school, koster en organist te Minnertsga. Toen hij op 80-jarige leeftijd overleed, deed een zijner zonen, Jacobus Wetterauw, de administratie. Wetterauw werd later opgevolgd door O.v.d. Laan, die destijds brievengaarder te Minnertsga was. Van 1915 tot Mei 1918 berustte de boekhouding bij het toenmalige hoofd der openbare school Terpstra, terwijl vanaf Mei 1918 schrijver dezes de functie van secretaris-ontvanger waarneemt. Waren er bij de oprichting in 1837 36 ingelanden, thans telt het waterschap er 98.

Molen Waterschap Zuidermiedpolder

In 1917, door de verbetering der toevoerslooten en tochten, waardoor de aanvoer van het water vergemakkelijkt werd en ten gevolge het lager en vlakker plaatsen van de schroef, kon de oude windmolen zijn volle werkkraft meer effectief aanwenden en werd zijn capaciteit in niet onbelangrijke mate verhoogd. De houten roeden, die door ijzeren werden vervangen en bovenal de z.g. "zelfzwichting" was voor den molen, en meteen ook voor de molenaar, een groote verbetering. Gedurende deze eeuw heeft de molen duizenden kubieke meters water uit de polder gemalen en al werd zijn taak de laatste jaren van deze eeuw, toen het stoomgemaal bij Lemmer den Frieschen boezem ging beheerschen, wat lichter, toch werd in het jaar, dat nu achter ons ligt, weer zeer veel van de 100-jarige gevraagd. Hij heeft weer zijn plicht gedaan en was de oude Hollandsche beproefde krachtbron, *de wind*, maar in voldoende mate aanwezig, dan draaide hij, dat het een lust was. Ja, de oude molen, waarop Floris Visser hedenmorgen vroeg onze vlag heeft geplant, heeft zich in deze

eeuw ondanks de vele andere veranderingen, kunnen handhaven. Bij dien molen hebben de onderscheidene molenaars, die de polder heeft gehad, de stoere kerels, in het natte jaargetijde vaak de oogen gericht naar de dreigende luchten, die regen en stormen deden verwachten. Daar hebben zij kou geleden en daar heeft in het natte jaar van 1903 de oud-molenaar Jacob Boersma menigmaal met verkleumde handen de zeilen gezwikt. Daar heeft Boersma in de “arke,” welk verblijf hem in het begin toelachtte, menigen zomer bijna niet kunnen uithouden van de warmte. Daar bij dien molen zag een andere molenaar zijn woonschip in vlammen opgaan. Daar heeft de huidige molenaar Visser dezen winter de lekke schuif in de schroefbak verwenscht en staan denken: hoe krijg ik hierin verandering. Daar bij dien molen heeft hij de opbrengst van zijn siepels berekend en gedacht aan zijn koeien met hooge melk- en boteropbrengsten. Daar heeft ook menige vermoeide vogel op een der wieden gerust, ja zelfs getracht er een nest op te bouwen. Kon die molen praten, wat zou hij veel kunnen vertellen. Maar genoeg hiervan.

Bij het begin van dit overzicht is verteld, dat de bepoldering ten doel had de cultuur van den grond te verbeteren, waardoor hij in staat zou zijn groter productie te geven en nu mag er zich veel hebben gewijzigd, de eischen, die planten aan den grond stellen, om goede opbrengsten te kunnen geven, zijn dezelfde gebleven als die van 100 jaar geleden. Ja, dat is niet veranderd en dan is een goede bemaling nog steeds van groot belang.

Notaris Telting heeft met het zenden van een verzoekschrift in 1836 aan de grietenij van Barradeel dan ook een uitstekend werk verricht. Mocht uw weg eens langs Firdgum voeren en gij betreedt daar het hooge en rustig gelegen kerkhof, dan kunt ge daar, waar eertijds het oude kerkje heeft gestaan, de zerk van ene grafkelder vinden, waarop staat gebeiteld, dat 5 Nov. 1846 notaris Isaac Telting, de oprichter van dezen polder, daar voor altijd werd ten ruste gelegd. Dat Telting daar zijn laatste rustplaats heeft gekozen, bewijst voldoende, dat hij veel voor deze streek heeft gevoeld en gaarne op de oude boerderij van Van der Wey mocht vertoeven.

Foarwurd:

Yn it jier 1937 bestie it Wetterskip: de Minnertsgea'ster Miedpolder, te Minnertsgea, 100 jier.

Klaas van der Weide Sr., dy't do Siktaris/ûntfanger wie, hâlde in betinkingsrede en dy rede is as printwurk útjûn.

Syn soan, J.R. van der Weide, wie sa freunlik om yn de pepieren te dûken en my in eksemplaar fan dat printwurk, der't ik it bestean wol fan wist, mar dat ik net hie, ta te stjûren.

Hjoed de dei bestiet dut Wetterskip net mear; it is opgien yn grutter ferbân en as it komt, sa't Provinciale Steaten it yn'e holle ha, wurdt it straks yn Fryslân ien grut Wetterskip.

Mei hjirom en om't der yn it ferhaal nochal wat nammen fan âld-yn-wenners fan Minnertsgea foarkomme, like it my wol aardich ta om it ris yn :Nijs út eigen doarp ôf te printsjen.

Hjir nei folget it ferhaal, dat van der Weide makke, fansels yn de stavering fan do.

Ik hoopje, dat jimme it mei nocht lêze,

G.Vogel

Redaksje,
Nijs út eigen doarp
Minnertsgea

Harns, decimber 1991

Beste freunen,

Ik hie jim in boekje tasein oer it Wetterskip: de Minnertsgeaster
Miedpolder.

In pear dagen letter kaam my yn't sin, dat yn 1937 troch de Heer Klaas
van der Weide Sr. ta gelegenheid fan it 100 jierrich bestean, in rede
útsprutsen hat en dy rede is letter yn druk útkommen en ik wist fan it
bestean derfan ôf.

De heer J.R.van der Weide, soan fan de skriuwer, wie sa freunlik, yn de
pepieren te ~~dien~~ en my in exemplaar ta te stjoeren.

Dut stik lient him nei myn miening better foar Nijs út eigen doarp,
as it boekje ; hoe aardich as it foar sneupers ek is.

Bysletten in kopie fan boppeneamde rede mei in lytse oanhef fan myn hân.

groetsjend,

G.Vogel, Harns

VERZAMELING
VAN
STUKKEN,
BETREFFENDE DE
BEPOLDERING VAN LANDEN,
GELEGEN
onder den Dorpe
MINNERTSGA.
DAARGESTELD
IN DEN JARE
1837.

TE FRANEKER BIJ
T. TELENGA,
gedrukt, voor rekening der Poldergenooten.

*Voorblad van het reglement (incl. eigenaren) over de bepoldering van de
landerijen uit 1837.*